

DOSTOPNOST V KRAJIH KOJSKO IN DOBROVO

Poročilo o ovirah in predlogi prilagoditev za izboljšanje dostopnosti do javnih prostorov in storitev

PODATKI O PROJEKTU

Poročilo je bilo izvedeno v okviru projekta *Dostopnost dobrin in storitev za ranljive skupine*.

Aktivnost:

Analiza dostopa do javnih ustanov v krajih Kojsko in Dobrovo ter izdelava poročila s predlogi za izboljšanje dostopnosti s splošnimi smernicami za dostopnost do prostora, informacij in storitev

Naslov:

Dostopnost v krajih Kojsko in Dobrovo

Podnaslov:

Poročilo o ovirah in predlogi prilagoditev za izboljšanje dostopnosti do javnih prostorov in storitev

Poročilo pripravili: dr. Andreja Zapušek Černe in Andreja Albreht, Zavod DOSTOP

Datum: julij 2020

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI SKLAD ZA
REGIONALNI RAZVOJ

NALOŽBA V VAŠO PRIHODNOST

VSEBINA

1. IZHODIŠČA	4
2. PROSTORSKE OVIRE IN PREDLOGI REŠITEV	6
2.1. DOBROVO.....	6
3. DOSTOPNOST INFORMACIJ	16
3.1 INFORMIRANJE OBČANOV (TUDI INVALIDOV) O PRILAGODITVAH IN STORITVAH	16
3.2 INFORMIRANJE GOSTOV/TURISTOV	17
4. DOSTOPNOST STORITEV	19
4.1. POSEBNE OBLIKE PREVOZA.....	19
4.2 MEDKRAJEVNI JAVNI POTNIŠKI PROMET	20
4.3. SPODBUJANJE ZAPOSLOVANJA INVALIDOV	21
4.4 OZAVEŠČANJE V ZVEZI Z DOSTOPNOSTJO	21
5. RAZŠIRITEV PREDLAGANIH UKREPOV NA CELOTNO OBČINO	23
5.1 STRATEŠKI NAČRT DOSTOPNOSTI OBČINE BRDA	23
5.2 DOSTOP DO KULTURNE DEDIŠČINE IN TURISTIČNO ZANIMIVIH TOČK	23

1. IZHODIŠČA

V torek, 16.6. 2020 je bil na gradu Dobrovo izveden posvet Dostopnost na Dobrovem in v Kojskem. Na njem so predstavniki lokalne skupnosti in javnih ustanov predstavili svoje poglede na področje dostopnosti. Analiza in priporočila so napisana na podlagi tega posveta ter terenskih ogledov.

Na posvetu so bila izpostavljena so bila predvsem naslednja izhodišča:

1. DOSTOPNOST V OBČINI BRDA S temo dostopnosti za invalide in druge funkcionalno ovirane osebe se v občini še niso podrobneje ukvarjali, izvedene so bile le posamezne klančine. V naslednjem obdobju se želijo s to temo bolj poglobljeno ukvarjati. Sodelovanje v pričujočem projektu je prvi korak.

2. ORGANIZACIJA V OBČINI BRDA Občina ima 14 vaških in 1 krajevno skupnost. Vsaka od teh skupnosti ima svoje prostore, ki bi morali biti po zakonodaji vsi dostopni. Pregledovali in prilagajali so jih pred kratkim, saj so ti prostori obenem tudi volišča. Kraj Dobrovo je sicer upravno središče občine, vendar pa so vaške skupnosti med seboj enakovredne, pa tudi težave so precej podobne v vseh krajih. Rešitve, ki se jih predlaga za Dobrovo in Kojsko naj se zato oblikuje tako, da se jih bo lahko apliciralo tudi na druge vasi.

3. INFRASTRUKTURA Občani so izpostavili, da je velik problem predvsem pomanjkljiva infrastruktura. Največ težav je s prevozom, javni prevoz je namreč zelo pomanjkljiv. Gostje (turisti) prihajajo pretežno z lastnimi avtomobili neposredno k ponudnikom nastanitev in storitev, vendar ko se želijo premikati med turističnimi točkami, nimajo kje parkirati. Tisti gostje, ki pridejo z letali in nato s taksijem do nastanitve, se težko premikajo med turističnimi točkami. Razdalje so predolge, predvsem pa so poti za pešce preveč podrejene dinamiki prometa in ker nimajo lastnega prevoza, težko obiščejo vse, kar bi sicer lahko obiskali. V letu 2019 je poskusno deloval brezplačni avtobusni prevoz, ki je bil namenjen tako turistom kot lokalnemu prebivalstvu, vendar med lokalnimi uporabniki ni zaživel (opomba udeležencev: verjetno zaradi kratkotrajnosti storitve – samo ena sezona ni dovolj, da bi lahko ustrezno ocenili učinke). V letu 2020 zaradi epidemije Covid-19 ter z njo povezanimi ukrepi in zmanjšanjem sredstev te storitve ne načrtujejo. Vsi se strinjajo, da je treba v bodoče razmisliti o podobni storitvi. Treba je zagotoviti nekakšen način prevoza tako za turiste kot lokalno prebivalstvo. Na občini so razmišljali o storitvi *Prostofer*.

4. TURIZEM Občina je izrazito usmerjena v turizem. Zanima jih tudi trženje dostopnega turizma, čimbolj bi želeli vključiti prilagoditve, ki omogočijo tudi gostom z oviranostmi polno doživljanje ponudbe. Izpostavili so potrebo po dopolnitvi ponudbe z dostopnimi vsebinami v objektih kulturne dediščine in na pomembnih turističnih točkah.

5. KMETIJSTVO Naslednji pomemben del občinskih aktivnosti je kmetijska pridelava: sadjarstvo, vinogradništvo, oljkarstvo, zeliščarstvo. V občini si želijo spodbujati aktivnosti vključevanja invalidov in starejših v te dejavnosti. Na posvetu je bil predstavljen primer dobre prakse *Grgarske ravne*, kjer so invalidi vključeni v pridelavo zelišč.

6. INFORMIRANJE OBČANOV Udeleženci so predvsem izpostavili, da je treba dati velik poudarek na informiranje. Treba je zagotoviti dobro informiranje o prilagoditvah, ki so na voljo ljudem z oviranostmi, o možnostih zaposlitev in drugačnih oblik aktivnega vključevanja invalidov (možnost sodelovanja z Zavodom za zaposlovanje Nova Gorica, ki je na tem področju zelo aktiven). Občina mora ponuditi ljudem možnost, da se sami vključijo ter jih informirati o tem, da so na občini pripravljeni sodelovati, k izvedbi pa morajo aktivno pristopiti predvsem invalidska društva in vključevati svoje člane.

7. INFORMIRANJE TURISTOV Informiranje turistov poteka v dveh Turistično informacijskih centrih (Vila Vipolže in TIC Šmartno). Najboljši informatorji pa so ponudniki sami, večino informiranja teče prav prek njih.

8. POMOČ OBČANOM V občini deluje *Komisija za socialna vprašanja*, ki je zelo povezana z vaškimi skupnostmi. Občani povedo predstavniku vaške skupnosti težavo, ki jo posreduje naprej odgovornim osebam. Po izkušnjah takšen način reševanja težav deluje zelo učinkovito, problem se navadno reši hitro. Udeleženci zato menijo, da ni potrebno ustanavljanje dodatne službe oz. dodatne točke za pomoč ranljivim skupinam. Največja težava, ki so jo izpostavili udeleženci, je pripraviti ljudi do tega, da nekomu zaupajo svojo težavo. To se predvsem rešuje prek društev in vaških skupnosti (npr. Sindikalna organizacija azbestnih bolnikov, društvo MDSSNG). Aktivirati je treba tudi druga društva, da spodbudijo svoje člane in da jih obveščajo, da je občina pripravljena reševati njihove težave tudi individualno. Za obveščanje je po izkušnjah zelo pomembna tudi patronažna služba Zdravstvenega doma.

9. NEVLADNE ORGANIZACIJE V občini deluje veliko društev, ki so zelo aktivna, starostna struktura v njih je zelo raznolika. V času epidemije Covid-19 se je izkazalo, da med seboj zelo dobro sodelujejo in se povezujejo, veliko je prostovoljcev.

10. OZAVEŠČANJE Zelo pomembno je ozaveščanje o življenju invalidov in drugih funkcionalno oviranih oseb. Na ravni šol in vrtcev je ozaveščanje kontinuirano, problem pa je z odraslimi. Ozaveščanje o dostopnosti je treba vključiti tudi v *Strategijo za mlade*, ki je trenutno v pripravi.

2. PROSTORSKE OVIRE IN PREDLOGI REŠITEV

V poglavju so izpostavljene prostorske ovire za funkcionalno ovirane ljudi, ki jih srečujejo pri dostopu do storitev v Dobrovem in Kojskem. Med njimi je poseben poudarek namenjen razmeroma novi, a zelo nedostopni ureditvi v središču Dobrovega. Na tem mestu opozarjamo, da je dopolnjevanje ali spreminjanje že izvedenih ureditev, ker bi radi izboljšali dostopnost, zelo problematično in pogosto tudi cenovno zahtevno. Zato je zelo pomembno, da občina v bodoče že med projektiranjem novih ureditev in povezav z ustreznim nadzorom nad projektom poskrbi za udejanjanje načela dostopnosti za vse in se izogne poznejšim dragim popravkom.

2.1. DOBROVO

Leta 2017 je bilo v središču naselja zgrajeno novo krožišče. Nova prometna ureditev je z vidika zagotavljanja dostopnosti za funkcionalno ovirane osebe težavna, mestoma celo neustrezna in nevarna. Zagotavljanje prostorske dostopnosti za vse uporabnike je eno od najpomembnejših izhodišč pri pripravi projektne naloge in vidik, ki mora biti pri izdelavi podrobnejših načrtov premišljeno preverjen v vsaki fazi priprave načrtov. V nasprotnem primeru se sicer zgodi, da nova ureditev ni dostopna za vse, posledično je funkcionalno ovirani ljudje ne morejo uporabljati in morajo iskati alternativne rešitve dostopa do prostora, informacij in storitev. Ljudje z oviranostmi so pogosto prisiljeni v situacijo, da morajo sprejeti, da je nova ureditev zgrajena in da spremembe niso možne in svojo energijo rajši usmerijo v razmislek, kako se bodo morali znajti na drugačen način, da bodo lahko uporabljali storitve.

Kot družba si želimo in smo se tudi zavezali, da bomo spodbujali možnosti enakovrednih dostopov do prostora, informacij in storitev za vse ljudi. Pri načrtovanju novih ureditev, predvsem tistih, ki so v naselbinskih središčih in so ključne za zagotavljanje dostopnosti do javnih ustanov in drugih pomembnih območij, je zato nesprejemljivo, da se spregleda širok krog uporabnikov z različnimi oblikami oviranosti. Zagotavljanje boljše pretočnosti prometa ne more biti razlog za onemogočanje dostopa do naselbinskega središča za pešce, še zlasti za tiste, ki imajo kakršnokoli obliko oviranosti.

V tekstu, ki sledi, so izpostavljene samo nekatere nepravilnosti v zasnovi krožišča, do katerih ne bi prišlo, če bi bil vidik dostopnosti ustrezno obravnavan v fazi priprave načrtov. Na tem mestu opozarjamo, da je dopolnjevanje ali spreminjanje že izvedenih ureditev, ker bi radi izboljšali dostopnost, zelo problematično in pogosto tudi cenovno zahtevno. Zato je zelo pomembno, da občina v bodoče že med projektiranjem novih ureditev in povezav z ustreznim nadzorom nad projektom poskrbi za udejanjanje načela dostopnosti za vse in se izogne poznejšim dragim popravkom.

2.1.1 KROŽIŠČE KOT OSREDNJA UREDITEV, KI OMOGOČA DOSTOPE DO JAVNIH OBJEKTOV

Krožišče v naselju Dobrovo je osrednja ureditev, skozi katero tečejo peš povezave do občine, zdravstvenega doma, lekarne, banke, trgovin, avtobusne postaje in vrtca. O dostopnih poteh do vseh naštetih pomembnejših objektov govorimo, ker vsi funkcionalno ovirani ljudje in ranljive skupine nimajo možnosti uporabe osebnega prevoza (dovoz do vrat objekta). Uporaba osebnega prevoza pogosto pomeni odvisnost, posledično pa nezmožnost samostojne uporabe in neodvisnosti. V prihodnosti lahko zagotovo pričakujemo spodbujanje uporabe javnega prevoza, kar bo pomenilo, da bodo pešci še aktivneje uporabljali prostor. Ta zaveza, ki je opredeljena v celostnih prometnih strategijah občin, pa tudi v vseh državnih prometnih krovnih dokumentih, še posebej velja za podeželski prostor, kjer je odvisnost od osebnega prometa največja.

V skladu z zapisanim bi morala ureditev krožišča zagotavljati dostopnost do vseh naštetih objektov. Ko govorimo o prostorski dostopnosti, govorimo o zveznosti, kar pomeni, da mora biti dostopnost zagotovljena od dostopne točke (avtobusnega postajališča) do pomembnejših objektov po celotni

povezavi. Če dostopnost na poti ni zagotovljena že na majhnem odseku, je celotna pot za funkcionalno ovirano osebo nedostopna.

Po terenskem ogledu ureditve krožišča smo evidentirali številne pomanjkljivosti, njihova posledica je, da je dostopnost otežena in mestoma povsem onemogočena. V takšnem primeru je ureditev za funkcionalno ovirano osebo nedostopna in je ne more uporabljati.

Na območju krožišča so bile predvidene čepaste taktilne oznake na območjih prehodov za pešce (opomba: čepi sicer niso izdelani skladno z veljavnim standardom, kontrast je neustrezen). Izvedene taktilne oznake pa še niso zadosten predpogoj za zagotavljanje dostopnosti: do oznak, ki označujejo mesta prehoda čez vozišče namreč niso predvideni zvezni robovi oziroma vodila, ki bi osebi z okvaro vida omogočili, da sploh pride do prehoda za pešce, ponekod celo niso zagotovljene površine za pešce (pločnik).

Slika 1: Leva fotografija: dostop z avtobusne postaje do občine – elementi (klop in stopnice) so izvedeni neustrezno. Robovi elementov, ki posegajo nad pohodno površino, so nevarni za spotikanje, celo padec. V primeru, da bi bili načrtovani tako, da bi proti pohodni površini zagotavljali taktilno zaznaven rob, bi jih osebe z okvaro vida lahko uporabile kot vodilo za dostop do prehoda za pešce. V izvedeni situaciji to ni možno, zato je dostop do prehoda za pešce za osebe z okvaro vida neuporaben. Vse druge možnosti dostopa do občine so bistveno daljše (in tudi ne omogočajo ustrezne dostopnosti). Za osebe z okvaro vida zato dostop z avtobusne postaje do občine, zdravstvenega doma in drugih objektov ni možen.

Desna fotografija: fotografija detajla stopnišča, ki bi moral omogočati dostop do avtobusnega postajališča. Rob je nevaren za spotikanje, ob stopnišču je zid, ki ni primerno označen (nevarnost padca), oprijemalo stopnišča ni načrtovano skladno s standardom, robovi stopnic niso označeni s kontrastnimi oznakami.

Z vidika zagotavljanja dostopnosti za osebe z okvaro vida so problematični in zavajajoči tudi uporabljeni materiali. Na neoznačenem prehodu za pešce (robovi so sicer označeni s taktilnimi oznakami, vendar do taktilnih oznak ni vodilne poti) je površina, tlakovana s tlakovci. Kadar se v sklopu ureditve načrtujejo prehodi čez vozišče (sploh v primeru krožišča, ki je orientacijsko najzahtevnejša oblika), je ustrezno, da se vse načrtuje na enak način, z enako označitvijo, sicer lahko povzročijo orientacijsko zmedo. Po drugi strani pa različne oznake prehodov za pešce na istem krožišču zmedejo tudi voznike, kar spet povečuje nevarnost za pešce.

Slika 2: Fotografija neoznačenega prehoda čez vozišče.

Če želi oseba z okvaro vida priti od opisanega prehoda do pločnika pod stopniščem ob občinski stavbi, se pojavi več težav. Prva težava je ta, da se lahko spotakne na robovih neoznačenih stopnic. Načrtovanje stopnišč, ki se navežejo na teren, je problematično za vse uporabnike zaradi spotikanja, posebej so izpostavljeni ljudje z okvarami vida in starejši ter ljudje, ki težko hodijo. Če želi oseba z okvaro vida varno skozi takšno ureditev, zato sledi robniku pločnika, kar pomeni, da v tem primeru zaide na vozišče. Takšne situacije osebe z okvaro vida odvrnejo od uporabe prostora, ker gre preprosto za prenevarne situacije, ki se jim ne želijo izpostaviti.

Slika 3: Fotografija težavnih stopnic pred občinsko stavbo, ki pešcu onemogočajo varno pot po pločniku.

Podobna težava se pojavi tudi na drugi strani stopnišča ob občinski stavbi: načrtovane stopnice so problematične za spotikanje tudi za pešce, ki nimajo okvare vida, osebe z okvaro vida pa se v takšnih situacijah ne morejo orientirati. Ne morejo namreč ugotoviti, kje se nadaljuje varna pot po pločniku.

Slika 4: Fotografija stopnišča ob občinski stavbi na poti do trgovine Mercator: ureditev je za osebe z okvaro vida nedostopna, kar pomeni, da ne morejo uporabljati povezave od trgovine do občinske stavbe.

Slepi in slabovidni ljudje bi lahko na območju trga za vodenje uporabili pas tonalitnih kock ob vozišču (druge možnosti za vodenje v izvedeni ureditvi ni), vendar tudi to ni možno, ker so v tem delu elementi – krogle, količki in prometni znaki. Tako tudi ni možen dostop do označenega prehoda za pešce.

Slika 5: Fotografija prehoda za pešce, ki bi moral omogočati dostop do trga za vse ljudi, ne glede na oviranost. Ob robu iz tonalitnih kock, ki bi bil sicer ena od možnosti vodenja za slepe in slabovidne, so nameščene ovire: količki, krogle, prometni znaki.

Slepi in slabovidni ljudje za gibanje po prostoru uporabljajo prostorske robove. To je možno samo v primeru, ko se ob teh robovih ne pojavljajo ovire. Takšne ovire so npr. količki (luč), kot je razvidno iz spodnje fotografije. V danem primeru tudi ni razumljivo, zakaj je količek/svetilo umeščen na pot.

Slika 6: Fotografije dostopne poti do šole: pas kamnitega tlaka ne omogoča vodenja, ker je taktilna razlika med kamnitim in okoliškim tlakom premajhna. Slepi in slabovidni ljudje bi se lahko orientirali s pomočjo roba med tlakom in zatravljeno površino, vendar je na pot umeščen količek/svetilo, v katerega se lahko zaletijo.

V bližini vhoda v občino in pošto načrtovano parkirno mesto za invalide je na talno površino izrisano narobe – brez izstopne površine. Parkirišče je bilo izrisano na površini pod naklonom, kar je neustrezno, ker lahko invalidski voziček po takšni površini zdrsne (uide).

Slika 7: Fotografija parkirnih mest za invalide pri občinski stavbi. Manjka izris izstopne površine, ker je parkirišče umeščen na površino v naklonu, lahko voziček uporabniku »uide«.

Problematična je tudi pot od parkirišča za invalide do vhoda v občinsko stavbo – pot je na najožjem delu široka 110cm, tik ob ožini so neoznačene stopnice, za uporabnike invalidskih vozičkov so takšne situacije zelo nevarne, saj lahko zdrsnejo čez rob.

Slika 8: Fotografija »ožine« pri občinski stavbi. Uporabnik invalidskega vozička se do označene lokacije pripelje s parkirišča (ki je izveden v naklonu) – če manevriranja na ožini ne izvede natančno, lahko pade po stopnicah. Predvsem je ta situacija nevarna, ker so robovi stopnic neoznačeni in jih lahko spregledamo.

Ob opisanih pomanjkljivostih veljajo za območje krožišča naslednje splošne opombe:

- vsa stopnišča bi bilo treba skladno z veljavnim standardom označiti s kontrastnimi trakovi,
- enako velja za elemente, ki imajo glede na ozadje ali okoliški tlak neustrezen kontrast (npr. inox drogovi),
- oprijemala na stopniščih so neustrezna, niso načrtovana v skladu z veljavnim standardom.

Ob ogledu krožišča smo ugotovili, da se z ukrepi, ki bi jih v krožišču izvajali naknadno, dostopnosti v celoti ne da zagotoviti. Možno je označiti robove stopnic in posamezne elemente (s kontrastnimi oznakami), vendar samo ta ukrep dostopnosti ne bo bistveno izboljšal.

Predlagamo, da se z dopolnilnimi ukrepi (elementi, ki se jih vgradi naknadno) zagotovi dostop vsaj od avtobusne postaje do prehoda za pešce proti občini, saj gre za najpomembnejšo povezavo, ki omogoča dostop do občinske stavbe, pošte, zdravstvenega doma in trgovine Mercator.

2.1.2 DOSTOPNOST OBČINSKE STAVBE

Občinska stavba je za gibalno ovirane ljudi nedostopna, ker ni dvigala. Predlagamo ureditev prostora v pritličju, kjer bo omogočen dostop do storitev občinske uprave za funkcionalno ovirane ljudi. Pisarno naj se opremi z zvoncem. Nujen pogoj za dostop do tega prostora je odstranitev roba/praga, ki je visok 4cm. V občinski stavbi predlagamo tudi izdelavo usmerjevalnih tabel v skladu s pravili za podajanje informacij.

Slika 9: Fotografija roba/praga v občinski stavbi, ki bi ga bilo treba sanirati, da bi bil omogočen dostop do sprejemne pisarne, kjer bi lahko do storitev občinske uprave dostopale tudi funkcionalno ovirane osebe.

2.1.3 DOSTOPI DO DRUGIH OBJEKTOV

TRGOVINA: V primeru, da se zagotovi dostopno pot od avtobusne postaje do prehoda za pešce, ki omogoča dostop do občinske stavbe, bi bilo možno zagotoviti tudi dostop do trgovine Mercator. Proti Mercatorju bi bilo možno pot zagotoviti po desnem pločniku, do spodnjega parkirišča pod trgovino. Čez parkirišče bi bilo treba zagotoviti vodilno pot do stopnišča, ki omogoča dostop do zgornjega platoja, kjer je vstop v trgovino. Vodilno pot bi bilo treba izdelati tudi od stopnišča do vhoda v trgovino – z opisanimi ukrepi bi lahko zagotovili dostop do trgovine za osebe z okvaro vida.

Za gibalno ovirane ljudi je zagotovljen ustrezen dostop do vhoda v trgovino – parkirišče je ustrezno umeščeno in označeno, ustrezen je tudi dostop po tlakovanih površinah do vhoda.

AVTOBUSNA POSTAJA: Avtobusna postaja je trenutno neurejena, z neoznačenim čakališčem, informacije so slabo vidne, umeščene previsoko, ni klopi. Predlagamo izdelavo elaborata, v katerem se določi ukrepe, ki so nujni za izboljšanje dostopnosti avtobusne postaje. V elaboratu je treba opredeliti ukrepe, ki bodo omogočili prostorsko dostopnost avtobusne postaje vključno z dostopom do občinske stavbe. V elaboratu je treba določiti ali oblikovati informacijsko tablo na način, da bo dostopna za vse ljudi.

ZDRAVSTVENI DOM: Pogoj za zagotovitev dostopa do Zdravstvenega doma bi bila ureditev že opisane dostopne poti od avtobusne postaje čez krožišče do pločnika, ki omogoča dostop do vhoda. Zdravstveni dom je s strani ceste slabo viden, zato predlagamo, da se ga opremi z večjim napisom na stranski fasadi ali ob cesti.

LEKARNA IN ŠOLA: Za zagotovitev dostopa do lekarne in šole bi bilo treba zagotoviti ustrezen dostop prek stopnišča do avtobusne postaje. Načrtovati je treba zvezno dostopno pot do vhodov v lekarno in šolo, kar pomeni, da bi bilo treba prostor opremiti z dodatnimi ukrepi in elementi, na primer kontrastnimi oznakami stopnic, dodati bi bilo treba vodilne robove, kjer je to potrebno, ter odstraniti

elemente, ki posegajo v pot. Predlagamo tudi, da šola sprejme dokument o načinih zagotavljanja dostopnosti (podrobneje opisano pri OŠ Kojsko).

POVZETEK PREDLAGANIH UKREPOV

Na podlagi terenskega ogleda smo ugotovili, da se središča naselja Dobrovo z manjšimi naknadnimi ukrepi ne da prilagoditi tako, da bi bila omogočena optimalna dostopnost do javnih ustanov za funkcionalno ovirane osebe. Zasnova krožišča v središču naselja je bila načrtovana brez poglobljenega razmisleka o povezavah za pešce, ki bi omogočalo dostop do pomembnih ustanov in storitev za funkcionalno ovirane osebe. Za zagotovitev vsaj najnujnejših povezav je potreben poseg v zasnovo krožišča, kar pomeni izdelavo elaborata, ki ga je treba uskladiti z vsemi deležniki (kot so upravljavec ceste, projektant prometne ureditve, občina).

Predlagamo:

- izdelavo podrobnejšega elaborata, v katerem se določi izvedbene ukrepe za zagotavljanje prostorske dostopnosti, tako da bo zagotovljen vsaj minimalen zvezen dostop do vseh pomembnih javnih ustanov z navezavo na avtobusno postajo ter ukrepe za zagotavljanje dostopnosti do storitev in informacij, da bo zagotovljen dostop do osnovnih storitvenih dejavnosti v občinski stavbi in Zdravstvenem domu ter dostop do informacij na avtobusni postaji,
- izvedbo označevalne table za Zdravstveni dom,
- ureditev dostopne pisarne v pritličju občinske stavbe (odstranitev praga, namestitve zvonca),
- izvedba usmerjevalnega sistema v občinski stavbi,
- izdelava dokumenta o zagotavljanju dostopnosti za OŠ Brdo.

2.2 KOJSKO

Kojsko je razpotegnjeno naselje, skozi katerega je speljana prometno obremenjena cesta, ob vozišču ni zvezno urejenih pločnikov za pešce, kar je še posebej nevarno za ranljive skupine in funkcionalno ovirane osebe. V primerih, ko se ne da zagotoviti zveznih povezav za pešce (ker na primer ni dovolj prostora za izvedbo pločnikov), je treba poiskati ukrepe, ki bodo omejili osebni promet. To pomeni, da je z ukrepi treba upočasniti promet in sočasno izvajati ukrepe, ki bodo omogočili boljšo in varnejšo dostopnost za pešce. Gre za tako imenovano uravnoteženje zahtev vseh uporabnikov.

Ukrepi, ki lahko omogočijo uravnoteženje zahtev vseh uporabnikov, vključujejo tlakovanja območij cest s tlakom, ki omogoča zmanjševanje hitrosti in še številne druge ukrepe, ki jih je treba oblikovati na ravni celotnega naselja. Izbrani materiali morajo biti v prostor vpeti tako, da »podpirajo« vizualne značilnosti in prepoznavnost naselja, da so torej del celovite prostorske ureditve naselja in ne delujejo kot ločen del cestne ureditve (npr. grbine z močnimi likovnimi oznakami in druge talne označbe kot ukrepi na vozišču).

V Kojskem ni dostopnih poti, ki bi omogočale dostopnost do pomembnejših objektov in drugih pomembnejših programskih območij za vse ljudi, torej tudi za funkcionalno ovirane. Dostopi ob vozišču niso zvezni, na prehodih čez vozišče na več mestih manjkajo poglobitve za prehod z vozički, pločniki so mestoma preozki in bi bilo bolj smiselno, da jih ni in da se v tem delu načrtuje ureditve za vse uporabnike. Pri načrtovanju pločnikov je smiselno, da je njihov potek (če je to možno) tudi

višinsko zvezen, kar pomeni, da se morajo osebna vozila »dvigniti« na peščevo površino (na uvozih) in ne obratno. Na ta način pripomoremo tudi k zmanjšanju hitrosti osebnih vozil in omogočimo varnejše dostope za pešce ter prispevamo k bolj privlačni podobi naselja tudi za turiste in pešce.

Na ogledu lokacije smo podrobneje preverili dostopnost do pomembnejših objektov v naselju: do vrtca, pošte, zdravstvenega doma in šole. Za dostop do vseh naštetih objektov je pomembno, da je zagotovljen tudi dostop do avtobusnega postajališča. Ukrepe za dostop do avtobusnega postajališča bi bilo treba, podobno kot v opisanem primeru Dobrovega, opredeliti v posebnem elaboratu.

2.2.1 ŠOLA IN VRTEC

Do vhoda v enoto vrtca je bila izdelana klančina, po kateri je delno omogočen dostop za osebe, ki so gibalno ovirane (klančina je nekoliko ozka, predvsem podest, nakloni pa so večinoma ustrezni) in lahko služi tudi kot stranski dostop do šole.

Zelo neprimerno je oprijemalo ob stopnicah, ki se konča na predzadnji stopnici in je lahko nevarno za slabovidne ter ljudi, ki težko hodijo. Treba bi bilo namestiti novi oprijemali v skladu s SIST ISO 21542 na obeh straneh stopnišča. Zelo neprimerna je tudi postavitve ograje (vrat) na vrhu stopnic, saj ta zelo otežujejo uporabo stopnišča. Tam je ograja predvidena sicer (kot je razvidno iz table) zaradi varnosti, vendar je takšna postavitve ograje zelo neprimerna za funkcionalno ovirane ljudi, kamor spadajo tudi tisti, ki nosijo npr. otroka, prtljago itd. Ob namestitvi novih oprijemal predlagamo, da se razmisli o ustrežnejši rešitvi glede varnosti in odstrani ograjo. Stopnice je treba tudi označiti s kontrastnimi trakovi na robovih v skladu s standardom SIST ISO 21542.

Slika 10: Neprimerna ograja na stopnišču brez ustreznih oprijemal. Oprijemala pomagajo uporabnikom, ki težko hodijo ali slabo vidijo, da pridejo varno čez stopnišče. V tem primeru se oprijemalo (ki je za oprijem neprimerne oblike) konča sredi stopnic, kar je nevarno za padec. Poleg tega vrata na vrhu stopnic zelo otežujejo uporabo vsem funkcionalno oviranim ljudem. Stopnice bi bilo treba tudi označiti s kontrastnimi trakovi.

Posebne prilagoditve šol/vrtcev se sicer navadno izvaja ob izraženi potrebi. Če se v šolo vpiše otrok, ki je kakorkoli oviran ali pa kateri od zaposlenih potrebuje posebne prilagoditve, mora šola poskrbeti za ustrezno zagotovitev enakovrednega dostopa. To velja tudi za prilagoditev dostopa za osebe z okvaro vida – z začasnimi ukrepi se lahko izvede ureditev, ki omogoča samostojen dostop slepemu ali slabovidnemu učencu ali staršu. Priporočamo, da se v teh primerih šola obrne na strokovnjaka za dostopnost in skupaj z uporabnikom poiščejo ustrezen rešitev. Že v osnovi pa priporočamo, da šola

sprejme dokument, v katerem opredeli, katere ukrepe za izboljšanje dostopnosti bo izvedla takoj, ker so pomembni za splošno uporabo (kot so npr. namestitve ustreznih oprijemal in kontrastnih označb stopnic) ter na kakšen način bo pristopila k prilagajanju prostora, ko se pokaže potreba po obsežnejših prilagoditvah. S tem dokumentom občina zagotovi osnovo za izpolnjevanje enakovrednega dostopa, kot jo zavezuje Zakon o izenačevanju možnosti invalidov.

2.2.2 AVTOBUSNO POSTAJALIŠČE, POŠTA, TRGOVINA IN ZDRAVSTVENI DOM

Pomembnejši storitveni dejavnosti sta umeščeni v objekt ob avtobusnem postajališču. Avtobusno postajališče ni ustrezno urejeno: ni označeno, brez nadstreška, klopi in informacijske table, iz katere bi bil razviden vozni red avtobusov. Območje avtobusnega postajališča bi bilo treba preurediti, dopolniti z opisano opremo, od avtobusnega postajališča do objekta, v katerem sta pošta in trgovina, bi bilo treba izvesti varno peš povezavo, ki bi omogočala dostop do storitvenih dejavnosti funkcionalno oviranim ljudem. Zaradi velikega pomena avtobusnega prevoza za osebe z oviranostmi predlagamo izdelavo elaborata oziroma projekta preureditve avtobusnega postajališča, v katerem bodo ustrezno opredeljene povezave za pešce, parkirišča in ustrezna ureditev avtobusnega postajališča.

Z avtobusnega postajališča je omogočen dostop do Zdravstvenega doma (ob predpostavki, da se primerno uredi obe avtobusni postajališči in prehod čez vozišče). Zdravstveni dom je nedostopen z več vidikov in je zato primerno razmisliti o selitvi prostorov. Če ostane na isti lokaciji, bi bilo treba izvesti vsaj nekaj najnujnejših ukrepov: opremiti stavbo z ustreznjšo tablo (ustrezna velikost informacij) na vidnem mestu in z oprijemali ob stopnicah ter na stopnice namestiti kontrastne trakove. Zdravstveni dom v vsakem primeru ne bo dostopen za gibalno ovirane. Zelo pomembno je, da se storitve, ki so na voljo v tem zdravstvenem domu za gibalno ovirane zagotovi na drug način (storitev na domu, dobro obveščanje itd. – več v poglavju dostopnost storitev).

POVZETEK PREDLAGANIH UKREPOV

V naselju Kojško predlagamo naslednje ukrepe, ki lahko pripomorejo k izboljšanju dostopnosti naselja do storitev za vse ljudi:

- izdelava prometne študije za umirjanje prometa z upoštevanjem ranljivih skupin: prometnico, ki vodi skozi naselje, naj se preoblikuje na način, da se uravnoteži zahteve vseh uporabnikov (z ukrepi naj se spodbuja zmanjševanje hitrosti vozil, kjer so prostorske omejitve, naj se načrtuje prostore souporabe (kjer ima pešec prednost),
- izdelava projekta preureditve dela naselja, kjer sta avtobusni postajališči in storitvene dejavnosti (trgovina, pošta, zdravstveni dom) z namenom, da se zagotovi dostopnost do objektov tudi za ranljive skupine in funkcionalno ovirane ljudi,
- namestitve ustreznih oprijemal in ograj na stopnišču ter kontrastnih označb robov stopnic ob vhodu v vrtec,
- namestitve ustreznega napisa za zdravstveno postajo,
- izdelava dokumenta o zagotavljanju dostopnosti v OŠ Kojško.

3. DOSTOPNOST INFORMACIJ

Kot eno pomembnejših pomanjkljivosti so udeleženci posveta izpostavili slabo obveščenost občanov in željo po izboljšanju načinov obveščanja. Ob poplavi medijev in načinov obveščanja se marsikatera informacija izgubi, do njih pa predvsem težko pridejo invalidi in ljudje z različnimi težavami pri razumevanju informacij. V nadaljevanju je predstavljen predlog za izboljšanje informiranja uporabnikov.

3.1 INFORMIRANJE OBČANOV (TUDI INVALIDOV) O PRILAGODITVAH IN STORITVAH

Informiranje občanov o novih storitvah, prilagoditvah, prireditvah in o raznih oblikah pomoči naj poteka skozi različne kanale. Informacija o novi storitvi naj ne bo objavljena samo na enem mestu in na en način, ampak naj pride do ljudi po različnih kanalih in na različne načine.

3.1.1 INFORMACIJSKO SREDIŠČE

Na občini se vzpostavi *Informacijsko središče*: določi se osebo, ki je zadolžena za zbiranje in posredovanje informacij (v nadaljevanju *informator*). Ta mora biti seznanjena s pravili za podajanje informacij in z različnimi načini komunikacijskih poti (kako morajo biti pripravljene informacije za ljudi z okvarami vida, kako za ljudi z izgubo sluha, za ljudi s težavami pri razumevanju informacij itd.). Ta oseba je zadolžena za zbiranje in posredovanje informacij o vseh dogodkih, storitvah in prilagoditvah v občini.

3.1.2 ZBIRANJE INFORMACIJ

Zelo pomembno je, da so vsi ponudniki storitev, nevladne organizacije, javni zavodi idr. dobro obveščeni o načinu zbiranja informacij in o delovanju *Informacijskega središča*. Ko sami organizirajo dogodek (ali izvedejo določeno prilagoditev ali vzpostavijo novo storitev), *Informacijskemu središču* posredujejo osnovne podatke o dogodku (prilagoditvi, storitvi) in kje lahko uporabniki dobijo dodatne informacije. Ta potem informacijo v primernih oblikah posreduje po različnih kanalih. Da bi dotok teh informacij lahko zaživel, predlagamo, da se med ponudniki in občani naredi premišljeno promocijo *Informacijskega središča*.

3.1.3 POSREDOVANJE INFORMACIJ

Vsaka informacija o novi storitvi, pridobitvi, prilagoditvi ali dogodku, mora biti v osnovi napisana v razumljivem in preprostem jeziku. Ta kratka osnovna informacija mora vsebovati podatek, kje lahko oseba dobi podrobnejše informacije (npr. spletna stran, telefonska številka itd.).

Informacijo se nato vedno objavi na več mestih. Nekateri mediji omogočajo bolj podrobne predstavitev, drugi so omejeni na kratke informacije. Pri vseh pa mora biti oblikovno izstopajoča ta osnovna kratka informacija, podrobnosti pa predstavljene le kot dodatek.

Informacije naj se predstavi na naslednje načine:

- OGLASNE DESKE VAŠKIH SKUPNOSTI so osnovni medij, pomemben predvsem za starejše in ljudi, ki niso vajeni uporabe tehnologije. Če so primerno oblikovane, so lahko zelo uporabne in tudi privlačne za vse občane. Oglasne deske naj bodo dovolj velike, dobro označene, oblikovanje pa naj upošteva pravila za podajanje pisnih informacij (opisane v nadaljevanju). Informator pošlje kratko informacijo vaškim skupnostim, ki jo te v skladu s pravili za podajanje pisnih informacij objavijo na oglasni deski. Pomembno je, da so občani, ki so zadolženi za obveščanje na vaških skupnostih seznanjeni s pravili za oblikovanje in podajanje informacij, zato priporočamo izvedbo izobraževanja v zvezi s to tematiko.

- SPLETNA STRAN občine mora biti prilagojena po pravilih standarda WGAC 2.1. Spletna stran mora biti primerno strukturirana, da se osnovne informacije lahko hitro najde. Prilagoditev občinske spletne strani mora biti po *Zakonu o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij (Uradni list RS, št. 30/18)* izvedena do 23. septembra 2020. Priporočamo strokovni pregled spletne strani, oceno dostopnosti in sodelovanje strokovnjaka za dostopnost spletišč pri prilagoditvi. Pri prilagoditvi naj se upošteva tudi umestitev informacij *Informacijskega središča* na primerno mesto, ki omogoča kar najenostavnejše obveščanje (npr. izpostavitve na prvi strani).
- OBVEŠČANJE DRUŠTEV IN DRUGIH NEVLADNIH ORGANIZACIJ po elektronski pošti. Ker so društva v občini zelo pomemben del skupnosti, se veliko komuniciranja in obveščanja lahko izvaja prek njih. Pomembno je, da so o vsaki pridobitvi, novosti, dogodku obveščene nevladne organizacije, ki delujejo na območju Občine Brda. Vzpostavi naj se seznam elektronskih naslovov, na katerega informator pošilja vsa tovrstna obvestila.
- DRUGI NAČINI: lokalna radijska oz. televizijska postaja, drugi lokalni mediji, družbena omrežja. Vsak dodaten informacijski kanal je pomemben in dobrodošel za izboljšanje obveščanja uporabnikov, zato je primerno, da se pomembne informacije razširi po čim več različnih medijih. Vendar pa naj ti mediji ne nadomeščajo osnovnih treh načinov posredovanja kratkih informacij, ampak so namenjeni zgolj dodatnemu obveščanju.

3.2 INFORMIRANJE GOSTOV/TURISTOV

Obiskovalci prejemajo informacije o Brdih, dogodkih in turističnih zanimivostih predvsem prek ponudnikov, spletne strani *brda.si* in v dveh Turistično-informacijskih centrih. V nadaljevanju je predstavljen predlog, kako turistične informacije prilagoditi tako, da bo mogoče tržiti tudi dostopni turizem.

3.2.1 SPLETNO INFORMIRANJE: turistična spletna stran (www.brda.si) naj bo dostopna v celoti v skladu s smernicami WGAC 2.1, vsaj do stopnje AA, tako da lahko informacije pridobivajo vsi. Dodatno predlagamo, da se umesti tudi podstran v zvezi z dostopnostjo, kjer so informacije o ponudnikih, ki ponujajo namestitve in ponudbo dostopno tudi gibalno oviranim, slepim in slabovidnim, gluhi in naglušnim, pa turistične točke, ki so lahko dostopne oz. imajo posebej prilagojen program itd. Predlagamo tudi izvedbo delavnice o spletni dostopnosti.

3.2.2 INFORMACIJE NA LETAKIH, TABLAH ITD. Ponudnike in vse, ki sodelujejo pri vzpostavljanju turistične ponudbe in z njo povezanih informacij (npr. turistične pešpoti, tematske poti, učne poti, informacijske točke itd.) je nujno seznaniti s pravili podajanja informacij. Priporočamo izvedbo izobraževanja na temo dostopnosti informacij (izobraževanje je lahko kombinirano z izobraževanjem predlaganim v prejšnjem poglavju). Da se to vedenje čimbolj učinkovito razširi med vse predlagamo izvedbo promocijske akcije (npr. oblikovanje preproste brošure, kako naj bodo vse informacije oblikovane, da jih bodo lahko prebrali in razumeli vsi). Cilj je, da se vsi, ki kakorkoli posredujejo pisne informacije gostom, seznani z osnovami o dostopnosti informacij in jih vključijo v svoje delo).

3.2.3 INFORMIRANJE V ŽIVO. Večina informiranja poteka v živo in po telefonu, zato bi bilo smiselno, da občina za spodbujanje dostopnega turizma izvede delavnice, s katerimi pri ponudnikih osvetlijo te teme: kaj je pomembno pri podajanju informacij po telefonu in v živo, pa tudi pri komunikaciji po splet, da lahko informacije dosežejo tudi ljudi, ki imajo težave z razumevanjem in zaznavanjem. Predlagamo, da se izvede usposabljanje informatorjev in ponudnikov o komunikaciji z osebami s funkcionalnimi oviranostmi.

POVZETEK PREDLAGANIH UKREPOV – DOSTOPNOST INFORMACIJ

- vzpostavitev *Informacijske točke* na občini,
- prilagoditev spletne strani Občine Brda v skladu z *Zakonom o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij (Uradni list RS, št. 30/18)*,
- vzpostavitev seznama elektronskih naslovov vseh društev in organizacij, ki lahko prispevajo k informiranju občanov,
- prilagoditev turistične spletne strani www.brda.si v skladu s standardom o dostopnosti spletnih strani WCAG 2.1, vzpostavitev podstrani za dostopni turizem,
- izvedba promocijske akcije za izboljšanje dostopnosti informacij: oblikovanje brošure za ozaveščanje ponudnikov.

4. DOSTOPNOST STORITEV

Za dobro dostopnost storitev sta v prvi vrsti pomembni dostopnost prostora in dostopnost informacij, ki sta bili podrobneje predstavljeni v prejšnjih poglavjih. Kot je bilo ugotovljeno, je zaradi razpršene poselitve in reliefnih značilnosti dostopnost na prostorskem delu v obravnavanih krajih težko zagotavljati. Zato so v nadaljevanju opisane posebne oblike storitev, ki bi lahko bistveno pripomogle k izboljšanju dostopnosti in vključevanju ranljivih skupin v družbeno življenje. Vključen je tudi vidik zaposlovanja invalidov in opredeljene aktivnosti v zvezi z ozaveščanjem o dostopnosti.

4.1. POSEBNE OBLIKE PREVOZA

Občani so izpostavili, da v občini ni zagotovljenega ustreznega prevoza, javni prevoz je zelo pomanjkljiv. Vse je vezano na avtomobilski promet, kar s seboj prinaša več slabosti tudi za invalide in ranljive skupine:

- povezave znotraj vasi in med vasmimi so zato nepriljubljene in neprimerne za peš hojo,
- ranljive skupine: starejši, otroci in mladostniki, invalidi in drugi ljudje s funkcionalnimi oviranostmi nimajo možnosti, da bi se premikali med različnimi točkami, kar močno vpliva na njihovo samostojnost in s tem vključevanje v družbeno življenje, saj so odvisni od pomoči bližnjih z avtomobili.
- gostje, ki pridejo z letali in nato s taksijem do nastanitve, se težko premikajo med turističnimi točkami, saj nimajo lastnega prevoza, razdalje pa so predolge, predvsem pa preveč podrejene motornemu prometu in zato nevarne, pa tudi nepriljubljene.

Na občini menijo, da je uvedba neke oblike prevoza zato nujna. Razmišljali so o storitvi kot sta npr. *Prostofer*. ali *Sopotnik*. Te storitve so se izkazale v več občinah kot zelo učinkovite in primerne. Vendar pa je tak način za Občino Brda manj primeren oz. bi potreboval še dodatno nadgradnjo. Pomanjkljivosti so naslednje:

- omenjeni storitvi sta vezani izključno na starejše občane, kar pomeni, da še vedno ostaja problem s prevozom drugih občanov (invalidi, otroci in mladostniki) ter turistov,
- da je storitev dostopna invalidom je treba poskrbeti za celotno storitev (usposabljanje voznikov za delo z invalidi, prilagojena vozila, prilagoditev komunikacije itd.).

Predlagamo, da občina zagotovi posebno prevozno storitev, ki je namenjena vsem občanom in turistom. Pri tem je pomembno naslednje:

1. Določiti število in obliko vozil, ki so potrebna za kakovostno izvajanje storitve;

- naredi naj se kratko analizo potreb po prevozu in najpomembnejših relacij, ki naj bi jih prevoz pokrival,
- iz rezultatov analize se predvidi primerno število in tip vozil za poskusno dobo (poskusna doba mora trajati vsaj nekaj let),
- vsaj eno od vozil mora omogočati prevoz uporabnikom invalidskih vozičkov (tudi električnih),
- opredeliti kakšno mora biti vozilo (oz. več vozil), kako naj bo označeno, da bo dobro prepoznavno in uporabno tako za turiste kot tudi lokalne uporabnike; vozilo naj bo privlačno, ne servisno.

2. Določiti število in kompetence zaposlenih, ki bodo izvajali storitev;

- s kratko analizo se ugotovi, koliko oseb je potrebnih za zagotavljanje storitve in nihanje glede na sezonske potrebe,

- opredeli se shema izvajalcev storitve: na kakšen način naj se učinkovito zagotavlja prisotnost prevoznikov v različnih obdobjih, ko so potrebe različne (koliko naj bo stalno zaposlenih, kako vstopajo v shemo zunanji izvajalci ob povečanih potrebah na kakšen način se vključuje prostovoljce...), kakšne kompetence mora imeti vsak od prevoznikov in na kakšen način jih pridobi - npr. navede se potrebna izobraževanja in usposabljanja,
- zagotoviti je treba vsaj eno stalno zaposleno osebo, ki je usposobljena za delo z invalidi, ob povečanih potrebah se aktivira prostovoljce, ki se jih usposobi skozi usposabljanje, opredeliti je treba način usposabljanja za delo z ljudmi s funkcionalnimi oviranostmi.

3. Opredeliti način dostopa do prevozne storitve, ki omogoča dostop tudi funkcionalno oviranim ljudem:

- načrtovati komunikacije z uporabniki; opredeliti, na kakšen način uporabnik naroči prevoz glede na različne oviranosti (gibalno ovirani, slepi in slabovidni, gluhi in naglušni, ljudje z težavami pri razumevanju...),
- ponuditi več alternativ dostopa do storitve; splet (dostopna spletna stran), klic, osebno (možnost povezave z dostopno točko na občini, ki je omenjena v prostorskem delu).

4. Opredeliti čas poskusne dobe (če je vezano na projekt) in možnosti financiranja v prihodnosti:

- storitev mora poskusno delovati vsaj 3 leta, da se lahko ovrednoti učinke,
- zelo pomembno je, da storitev deluje stalno in ni vezana samo na sezonske potrebe za turizem.

5. Opredeliti način promocije prevoza:

- o novi storitvi je treba ustrezno obveščati lokalno prebivalstvo, predvsem ciljno publiko iz ranljivih skupin (otroci in mladostniki, invalidi, starejši); vsaka od teh skupin zahteva drugačno obliko promocije, zato naj se že v sklopu načrtovanja promocije razmišlja vzporedno o različnih načinih obveščanja in redne promocije,
- opredeliti je treba na kakšen način bo potekala promocija storitve za turiste in goste in pri tem razmišljati tudi o gostih iz ranljivih skupin (kako bodo o tem obveščeni gostje z oviranostmi, starejši itd.).

Glede na to, da je v občini prostovoljstvo zelo razvito, predlagamo, da se poleg zgoraj opisane oblike prevoza preuči tudi možnosti za vzpostavitev storitve »pešbus«, ki spodbuja gibanje otrok in omogoča aktivno pot v šolo otrokom brez uporabe avtomobila. Več o storitvi na:

<http://www.aktivnovsolo.si/pesbus/>.

4.2 MEDKRAJEVNI JAVNI POTNIŠKI PROMET

Posebna oblika prevoza je za primer prevozov po občini zelo pomembna in bo prinesla največ prednosti. Lahko se jo zasnuje tudi tako, da občasno nudi tudi prevoze izven občine (npr. do Nove Gorice in Solkana). Kljub temu pa je nujno treba podpreti vse regionalne težnje po ohranitvi in prenovi medkrajevnega avtobusnega prevoza.

Javni prevoz (v tem primeru medkrajevni avtobusni prevoz) je za zagotavljanje vključenosti ranljivih skupin osnova. V Občini Brda je stanje na tem področju zelo slabo.

Občina naj se nujno vključi v vse regijske pobude za prenovu javnega prevoza in naj aktivno pristopi k reševanju tega problema s svojimi pobudami pristojnim inštitucijam. V Strateškem načrtu

dostopnosti občine (opisano v poglavju 4) naj se opredeli nekaj točk, ki morajo biti dostopne z medkrajevnim javnim prevozom, ostalo se poveže s posebno obliko prevoza.

V strateške načrte naj se vključi prenova avtobusnih postajališč in medkrajevni potniški promet naj se obudi kot enega od pomembnih temeljev razvoja občine.

4.3. SPODBUJANJE ZAPOSLOVANJA INVALIDOV

Na posvetu je bilo izpostavljeno, da želijo v občini spodbujati aktivnosti vključevanja invalidov in starejših predvsem v kmetijske dejavnosti. Občina lahko pri tem pomaga z aktivnim spodbujanjem. Ponudniki turističnih storitev, pridelovalci, pa tudi nosilci drugih dejavnosti so slabo seznanjeni z možnostmi, ki jih ponuja aktivna politika zaposlovanja invalidov. Zato predlagamo, da se izvede delavnica, namenjena motiviranju, ozaveščanju in izobraževanju podjetnikov, turističnih ponudnikov in pridelovalcev. Predlagamo, da se predstavi:

- zakonske podlage za zaposlovanje invalidov, davčne olajšave, mehanizme za spodbujanje zaposlovanja,
- primer dobre prakse sodelovanja (npr. Medobčinsko društvo slepih in slabovidnih Nova Gorica, Zavod za zaposlovanje in Invalidsko podjetje Posočje) s katerimi se predstavi možnosti in načine sodelovanja med društvi, podjetji in Zavodom RS za zaposlovanje.

4.4 OZAVEŠČANJE V ZVEZI Z DOSTOPNOSTJO

V zgornjih poglavjih je predvidenih in opisanih več ozaveščevalnih akcij, tako na temo dostopnosti prostora, kot tudi dostopnosti informacij in storitev. Še enkrat so ozaveščevalne aktivnosti povzete v tem poglavju. Najprej so napisane težave, na katere je pokazala analiza, nato pa so predlagane ozaveščevalne in izobraževalne aktivnosti, ki lahko pripomorejo k reševanju te težave.

1. Težava: vozniki vozijo prehitro skozi naselja, kar je zelo nevarno posebej za ljudi iz ranljivih skupin in poleg tega neprivlačno za pešce (tudi turiste), ki bi se želeli sprehajati.

Predlagamo ozaveščevalno akcijo v zvezi z varno vožnjo. V povezavi s *Policijsko upravo Nova Gorica* in z *Agencijo za varnost v cestnem prometu* priporočamo izvedbo delavnice za krajanke ter objave v več medijih, ki opominjajo na pomen varne vožnje. Priporočljiva je tudi izvedba širše zastavljene promocijske akcije z oglasi, letaki itd.

2. Težava: do leta 2025 je po *Zakonu o izenačevanju možnosti invalidov* (2010) treba zagotoviti dostop do vseh javnih ustanov in objektov v javni rabi. V občini je tudi veliko objektov kulturne dediščine, pri katerih je zagotavljanje dostopnosti včasih zelo težavno. Upravljalci in lastniki objektov so slabo obveščeni o tem, kaj sploh pomeni zagotavljanje dostopnosti in kako pristopiti k temu izzivu.

Predlagamo izvedbo kratkega predavanja na temo *Dostopnost obstoječih objektov in kako jo izboljšati*. Na njem se predstavi najpogostejše težave pri zagotavljanju dostopnosti v obstoječih objektih in opredeli korake, po katerih naj se pristopi k izboljšanju dostopnosti tako, da se najbolj učinkovito zadosti zakonskim zahtevam ob hkratnem zadovoljstvu uporabnikov.

3. Težava: Ljudje, ki podajajo informacije, kot so informator v informacijskem središču, občinski predstavnik za stike z javnostmi, predstavniki vaških skupnosti, ki skrbijo za informiranje krajanov, pa tudi ponudniki turističnih storitev in vsi, ki sodelujejo pri vzpostavljanju turistične ponudbe ter z njo povezanih informacij (npr. turistične pešpoti, tematske poti, učne poti, informacijske točke itd.), so zelo slabo seznanjeni s pravili za podajanje pisnih informacij.

Predlagamo izvedbo izobraževalne delavnice o pravilih za podajanje lahko berljivih in razumljivih informacij tako da so dostopne vsem in seznanjanje z različnimi načini komunikacijskih poti (kako

morajo biti pripravljene informacije za ljudi z okvarami vida, kako za ljudi z izgubo sluha, za ljudi s težavami pri razumevanju informacij itd.).

Predlagamo tudi izvedbo promocijske akcije za izboljšanje dostopnosti pisnih informacij: oblikovanje brošure za ozaveščanje ponudnikov

4. Težava: Storitve ne more zaživeti, če o njej niso vsi dobro obveščeni. Ko se vzpostavi prej opisano *Informacijsko središče*, je zelo pomembno, da so o njem obveščeni potencialni uporabniki. Prav tako je treba v sklopu izvedbe *Posebne oblike prevoza* narediti tudi premišljeno promocijo, da čim več potencialnih uporabnikov izve za tak način prevoza.

Predlagamo, da se med ponudniki in občani naredi premišljeno promocijo *Informacijskega središča*, skozi različne medije, z oglaševalsko akcijo itd.

5. Težava: Ponudniki, pridelovalci in podjetniki so slabo obveščeni o možnostih zaposlovanja invalidov in starejših in spodbudah, ki so namenjene spodbujanju zaposlovanja invalidov. Invalidi ne vedo, kako se vključiti v delo, čeprav je možnosti veliko.

Predlagamo izvedbo delavnice, namenjene motiviranju, ozaveščanju in izobraževanju podjetnikov, turističnih ponudnikov, pridelovalcev.

6. Težava : Za trženje dostopnega turizma je zelo pomembna dostopnost spletnih strani in mobilnih aplikacij. V javnih ustanovah je ta zahteva tudi zakonsko obvezna. Nedostopna spletna stran marsikomu pomeni konec spletne poti in posledično tudi nedostopnost storitve. Tako ponudniki turističnih storitev kot tudi javne ustanove pa so zelo slabo seznanjeni s tem vse bolj pomembnim vidikom dostopnosti.

Predlagamo izvedbo delavnice o spletni dostopnosti in pomenu le-te za dostopni turizem in dostop do javnih storitev na splošno.

POVZETEK PREDLAGANIH UKREPOV – DOSTOPNOST STORITEV

- vzpostavitev posebne prevozne storitve po predlaganih smernicah,
- vključitev občine v vse regijske pobude za prenovo javnega prevoza in aktivno oblikovanje pobud za obnovo javnega prevoza in izboljšanje storitve javnega prevoza,
- izvedba naslednjih ozaveščevalnih in izobraževalnih aktivnosti:
 - ozaveščevalna akcija za širšo javnost v zvezi z varno vožnjo,
 - izobraževanje za vse, ki so zadolženi za podajanje informacij javnosti (informatorji, predstavniki vaških skupnosti, ponudniki storitev), o pravilih za podajanje lahko berljivih in razumljivih informacij,
 - izobraževanje ponudnikov storitev v zvezi s komunikacijo z gosti z oviranostmi, posebej slepimi in slabovidnimi ter gluhi in naglušni,
 - izvedba kratkega predavanja na temo *Dostopnost obstoječih objektov in kako jo izboljšati*,
 - izvedba promocijske akcije za izboljšanje dostopnosti pisnih informacij: izdelava brezplačne brošure za ozaveščanje ponudnikov,
 - promocijo *Informacijskega središča*, skozi različne medije, z oglaševalsko akcijo itd.,
 - delavnica, namenjena motiviranju, ozaveščanju in izobraževanju podjetnikov, turističnih ponudnikov, pridelovalcev za zaposlovanje invalidov,
 - predavanje/delavnica o spletni dostopnosti in pomenu le-te za dostopni turizem in dostop do javnih storitev na splošno.

5. RAZŠIRITEV PREDLAGANIH UKREPOV NA CELOTNO OBČINO

Zaradi zelo podobnih značilnosti naselij znotraj občine Brda, ugotavljamo, da je mogoče predloge iz tega poročila, ki se nanašajo na dostopnost znotraj naselij Kojsko in Dobrovo, razširiti na celotno občino Brda. Priporočamo, da se jih sprejme v obliki Strateškega načrta dostopnosti občine Brda. Zaradi velikega pomena turizma v občini, priporočamo tudi presoje dostopnosti turističnih točk.

5.1 STRATEŠKI NAČRT DOSTOPNOSTI OBČINE BRDA

Strateški načrt je dokument, ki ga sprejme občinski svet in v katerem je zapisano, na kakšen način bo občina pristopala k reševanju problemov z dostopnostjo in vseh vprašanj v zvezi z invalidi. Del strateškega načrta so tudi *Smernice za zagotavljanje dostopnosti na zunanjih javnih površinah* v skladu z *Gradbenim zakonom*.

V skladu z *Gradbenim zakonom*, morajo biti vsi objekti načrtovani, izvedeni in vzdrževani tako, da jih lahko uporabljajo vsi ljudje, ne glede na njihove morebitne oviranosti in invalidnosti. To vključuje tudi zagotavljanje dostopnosti na vseh zunanjih javnih površinah, torej pločnikih, trgih, ploščadih, parkih, avtobusnih postajališčih itd.

Ta zahteva v praksi pomeni, da morajo biti vse te površine dostopne tudi slepim in slabovidnim, kar med drugim pomeni opremljanje vseh pešpoti, pločnikov in trgov s taktilnimi oznakami. Predvsem v vaškem okolju je ta zahteva lahko nesorazmerna, zato je v 22. členu GZ zapisano, da *»lahko občine v dogovoru z reprezentativnimi invalidskimi organizacijami sprejmejo smernice za zagotavljanje dostopnosti, s katerimi določijo stopnjo prilagojenosti zunanjih javnih površin, ne glede na zahteve o opremljenosti javnih površin določenih s tem zakonom«*.

Občina tako lahko s sprejemom smernic postavi pravila, na kakšen način bo zagotavljala enakovreden dostop do vseh objektov. Določi se območja, kjer je treba dosledno spoštovati pravila iz GZ ter njemu podrejenega *Pravilnika o univerzalni graditvi in uporabi objektov*, ter območja, kjer se gradbene ukrepe lahko nadomesti z drugimi načini (npr. s predlaganim zagotavljanjem posebne storitve prevoza itd.).

Strateški načrt dostopnosti mora biti sprejet v dogovoru z invalidskimi organizacijami, ki delujejo na območju občine. V njem se poleg *Smernic za zagotavljanje dostopnosti* opredeli tudi protokole za učinkovito zagotavljanje dostopnosti v obstoječih objektih, smernice za izboljšanje dostopnosti informacij in druge vsebine, ki so potrebne za učinkovito zagotavljanje enakovredne uporabe storitev invalidom in drugim ljudem s funkcionalnimi oviranostmi.

Dokument je ena od podlag, ki jih nato občina upošteva pri vseh projektih in tako omogoča zagotavljanje dostopnosti na vseh nivojih ter izboljšuje pogoje za življenje invalidov in drugih funkcionalno oviranih ljudi v občini.

5.2 DOSTOP DO KULTURNE DEDIŠČINE IN TURISTIČNO ZANIMIVIH TOČK

V skladu z zakonom o izenačevanju možnosti invalidov, morajo lastniki oz. upravljavci javnih ustanov najpozneje do leta 2025 poskrbeti za ustrezno prilagajanje vseh prostorov in storitev, ki so na voljo javnosti. Pri zgodovinskih objektih in točkah, ki so zaščitene, je izvedba prilagoditev večkrat zelo kompleksna, včasih tudi nemogoča. Vedno pa se lahko vsaj en del ponudbe ali prostora prilagodi tako, da je dostopen vsem. Zelo pomembno je, da so prilagoditve smiselno povezane, da se ne problema ne rešuje parcialno (npr. namestitev klančine, ki vodi samo do enega prostora, ne bo bistveno pripomogla k dostopnosti stavbe, saj je zelo pomembno, kakšne vsebine so predstavljene v tem prostoru in na kakšen način).

Da bi ta problem lahko reševali čimbolj učinkovito, z manjšimi stroški in v korist vseh uporabnikov ne glede na njihovo oviranost, priporočamo, da se izvede presoje posameznih točk kulturne dediščine in drugih turistično zanimivih točk.

Presoje se izvaja tako, da se pregleda posamezno turistično točko z vidika uporabnikov z različnimi oviranostmi. Za vsako skupino uporabnikov se opredeli najprimernejši način dostopa do vsebin in prostorov. Na točkah, kjer je dostop zelo oviran zaradi raznih omejitvenih dejavnikov (npr. kulturna dediščina, relief), se predlaga alternativne možnosti predstavljanja vsebin in dostopa do storitev, tako da se še vedno uporabnikom z oviranostmi zagotovi vsaj bistveni del sprejemanja informacij o destinaciji. V Strateškem načrtu dostopnosti se določi, za katere točke so presoje nujne oz. katere točke naj se obdelajo prednostno. Na ta način se lahko učinkovito izvaja prilagoditve tam, kjer so te nujno potrebne in tako omogoči dostop do vsebin, ki jih predstavljamo vsem, ne glede na njihovo oviranost.

POVZETEK PREDLAGANIH UKREPOV – RAZŠIRITEV PREDLAGANIH UKREPOV NA CELOTNO OBČINO

- izdelava Strateškega načrta dostopnosti Občine Brda,
- izvedba presoj dostopnosti posameznih turističnih točk.